

Saugodami augalus, apsaugome gyvybę!

TARPTAUTINIAI
AUGALŲ SVEIKATOS METAI

2020

Augalai suteikia mums deguonį, suteikia mums maistą, namus, tai žmonių darbo, poilsio ir tradicijų šaltinis. Augalų sveikata svarbi ne tik tvariam žemės ūkiui, aprūpinimui maistu ir ekosistemos vientisumui – saugodami augalus apsaugome gyvybę.

Augalai sudaro
80 proc.
mūsų valgomo maisto
ir išskiria
98 proc.
deguonies, kuriuo
kvėpuojame.

Kab būtų patenkintas
prognozuojamas gyventojų
populiacijos didėjimas
artimiausią dešimtmetį,
ūkininkams teks užauginti
50 proc.
didesnį derlių.

Iki
40 proc.
augalinio maisto
prarandame dėl kenkėjų
ir ligų sukeltų
padarinių.

Augalų sveikatai kyla vis didesnė grėsmė. Klimato pokyčiai ir žmogaus veikla pakeitė ekosistemas, sumažino biologinę įvairovę ir sukūrė naujų nišų, kuriose gali klestėti kenkėjai. Per pastarąjį dešimtmetį tarptautinių kelionių ir prekybos apimtys patrigubėjo, išsyk sudarydamos tris kartus palankesnes sąlygas kenkėjų ir ligų išplitimui visame pasaulyje.

Kaip žmonių, taip ir augalų apsauga nuo kenkėjų ir ligų yra daug ekonomiškesnė ir sveikesnė planetai nei kova su pandemijomis. Augalų kenkėjų ir ligų dažnai neįmanoma išnaikinti, tačiau užkratų valdymas – įmanomas. Profilaktika yra labai svarbi siekiant išvengti žalingo kenkėjų ir ligų poveikio žemės ūkiui, pragyvenimo šaltiniams ir aprūpinimo maistu saugumui. Kiekvienas iš mūsų turi atlikti savo vaidmenį – apsaugoti augalus, apsaugoti gyvybę.

Augalų ligos ir kenkėjai pasiglemžia vis daugiau gyvybinių resursų. Klimato pokyčiai ir žmogaus veikla pakeitė ekosistemas, o tai reiškia, kad biologinė įvairovė mažėja, o augalų kenkėjų atsparumas turimoms priemonėms nuolat auga.

Dėl žalingos kenkėjų veiklos visame pasaulyje yra prarandama iki 40 proc. augalinio maisto. Jei kalbėtume apie ekonominę vertę, vien tik augalų ligos pasaulinei ekonomikai kainuoja apie 220 mlrd. JAV dolerių per metus, o invaziniai vabzdžiai – apie 70 milijardų JAV dolerių. Augalai yra pagrindinis pajamų šaltinis beveik pusei pasaulio gyventojų ir sudaro 80 proc. mūsų valgomo maisto.

Kaip ir COVID-19, augalų infekcijos plinta greitai, sunkiai pažabojamai ir gali turėti negrįžtamų padarinių. Pasak Valstybinės augalininkystės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos direktoriaus Sergejaus Fedotovo, ši pandemija – akivaizdus įrodymas, kad prevencija yra geriau nei kova su virusu ir tai taikoma ne tik žmonių ir gyvūnų sveikatai, bet ir augalų sveikatingumui. „Augalų kenkėjai kaip ir sveikatai pavojingi virusai nepaiso sienų ir su iš kitų šalių įsivežama užkrėsta augaline produkcija – mediena, sodinukais, vaisiais – gali nukeliauti tolimus atstumus“, – pripažino vadovas.

2020-uosius Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja paskelbė Tarptautiniais augalų sveikatos metais siekdama atkreipti visuomenės dėmesį ir paskatinti bendradarbiaujančias institucijas skleisti žinių apie prevencines priemones. „Tarptautiniai augalų sveikatos metai yra pagrindinė iniciatyva, skirta augalų sveikatos svarbai pabrėžti didinant maisto saugą, saugant aplinką ir biologinę įvairovę bei skatinant ekonominę plėtrą“, – teigė Jungtinių Tautų maisto ir žemės ūkio organizacijos (FAO) generalinio direktoriaus pavaduotoja Maria Helena Semedo.

Vytydama reguliacinę sistemą ir akcentuodama tvaraus vystymo principus, Lietuva nuosekliai ugdo ir skatina ūkininkų atsakingumą užtikrinant augalų ir žmonių darną.

„Statistika rodo, kad pastaraisiais metais daugiau naudojama saugesnių augalų apsaugos produktų ir juos Lietuvos ūkininkai naudoja taupiai. Tai teigiama tendencija Lietuvos žemės ūkio raidoje ir gera žinia rengiantis įgyvendinti Žaliojo kurso strategijos įgyvendinimui“, – teigia Valstybinės augalininkystės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos direktorius S. Fedotovas.

Sąmoningas ir apdairus visuomenės narių elgesys – svarbiausia sąlyga, padedanti pasiekti bendrą visuotinį tikslą ir užsitikrinti sveikatą įvairiais lygmenimis. Minint Tarptautinius augalų sveikatos metus kviečiama susipažinti su esminėmis savarankiškoms priemonėms, apsaugančiosiomis augalus – apsaugančiomis gyvybę.

Pirso ligos protrūkis, 2013 m. įvykęs Italijos Apulijos regione, padarė didelę žalą alyvuogės auginantiems žemdirbiams (apie 1 mlrd. eurų).

Manoma, kad Kalifornijoje (JAV) metinės išlaidos dėl Xylele fastidiosa sukeltos Pirso ligos prevencijos priemonių ir vynmedžiams padarytų nuostolių siekia 104 mln. dolerių.

2007 m. atliktais skaičiavimais, nuo tada, kai 1987 m. Brazilijoje pirmą kartą buvo identifikuota Xylella fastidiosa, buvo iškirta daugiau kaip 100 mln. citrusinių medžių, o metinės išlaidos, patiriamos kovojant su pavojinga bakterija, apytiksliai siekia 120 mln. dolerių per metus.

Azijos šalyse natūraliai paplitęs kenkėjas Anoplophora chinensis (Citrinmedinis ūsuotis), pažeidžiantis daugelį lapuočių rūšių, kartu su užkrėsta augaline produkcija 2000 m. atkeliavo į Italijos Lombardijos regioną. Patirta ne tik didelė žala aplinkai (vien nuo 2001 iki 2013 m. buvo iškirta daugiau kaip 25 tūkst. medžių); kovos su šiuo kenkėju stebėsenos ir naikinimo programai minėtu laikotarpiu išleista apie 18 mln. eurų.

Lietuvoje šis kenkėjas buvo nustatytas ant medžių, įvežtų iš Japonijos, tačiau didesnės žalos padaryti nespėjo – židyns buvo sparčiai lokalizuotas ir sunaikintas.

Ispanijoje įvyko trys Bur-saphelenchus xylophilus protrūkiai. Kenkėjai buvo išnaikinti atliekant didelio masto kirtimus. Šioms priemonėms Ispanija jau išleido daugiau nei 87 mln. eurų.

Augalai – mūsų maistas

- Šiandien vienas iš devynių žmonių visame pasaulyje kenčia nuo bado ar nepakankamos mitybos. Prognozuojama, kad iki 2050 m. visame pasaulyje maisto poreikiai padidės 60–120 proc. Tuo tarpu pasaulinė klimato kaita reiškia vis nepastovesnę ir dažnai priešiškesnę aplinką, kurioje auginami pasėliai. Pernelyg didelis karštis, sausra ir potvyniai daro žalą augalininkystei. Augalų kenkėjai ir ligos taip pat kelia grėsmę mūsų pasėliams, šiuo metu kasmet patiriame daugiau nei 220 mlrd. dolerių nuostolius. Tai reiškia, kad žemės ūkio produktyvumas pasauliniu mastu sumažėja maždaug 40 proc.
- Mokslu pagrįstos naujovės leidžia mums pagaminti daugiau sveiko maisto, sumažinti nuostolius ir švaistymą bei tvarkingai tvarkyti savo aplinką. Tačiau dar reikia daug nuveikti, kad aprūpinimas maistu visame pasaulyje būtų užtikrintas, išsaugant ekosistemas ir taupant išteklius.

Augalai – mūsų vaistai

- Avižose esantys beta gliukanai mažina cholesterolio kiekį ir kraujospūdį. Vaisiuose ir daržovėse (ypač apelsinuose, morkose, moliūguose ir saldžiose bulvėse) yra daug vitamino A, svarbaus sveikam regėjimui, žmogaus imuninei sistemai ir virškinimui. Šokolade esantys flavonoidai gali pagerinti mokymąsi ir atmintį bei padėti išvengti smegenų sutrikimų ir net juos gydyti. Augalai davė mums tokių vaistų kaip aspirinas ir ir su vėžiu kovojantis taksolis, o augalų junginiai ir toliau tikrinami dėl naujų gydymųjų savybių.

Augalai – mūsų darbas

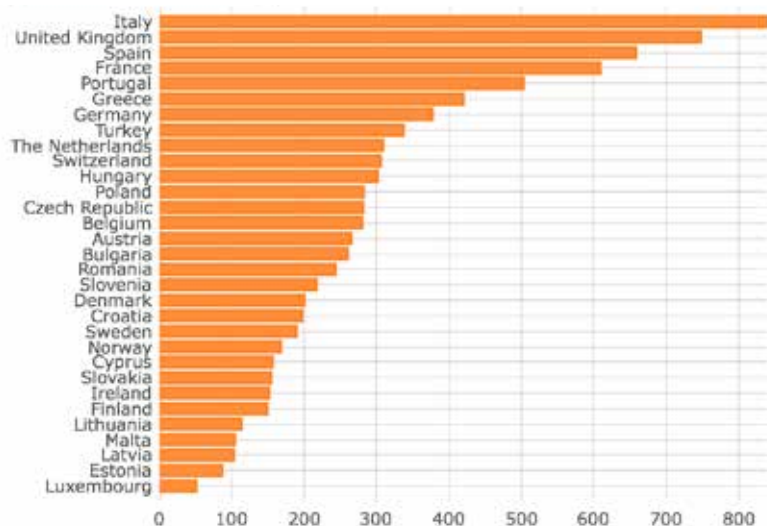
- Įsivaizduokite, nuo farmacininko iki floristo, nuo stambaus žemvaldžio iki sūrininko, nuo staliaus iki grybų surinkėjo – visų jų darbas yra augalai. Augalai mus maitina visa savo esybe ir tampa lemiančiu nuseklios ekonominės veiklos veiksniumi.
- Sveiki miškai yra būtini mūsų planetai ir visuomenei. Žemės miškai sukuria darbo vietas, tokių kaip maisto gamyba ir poilsis, uždirbančių daugiau nei 63 mlrd. dolerių pelno, tokių kaip, maisto gamyba ir poilsis. Kiekvienais metais vien tik JAV miškų produktai sudaro 200 mlrd. dolerių vertės pramonę, remiančią daugiau nei 2,5 mln. darbo vietų kaimo vietovėse.
- Tačiau pasauliniams miškams grėsmę kelia ligos ir kenkėjai. Pavyzdžiui, grybo sukeliama liga šakų fitoftora (sukėlėjas *Phytophthora ramorum*) sukelia staigią ąžuolo mirtį. Ši liga sunaikino ąžuolus palei Vakarų pakrantę, 2010–2020 m. nuostoliai buvo 140 mln. dolerių.

Sužinok, kaip jau šiandien gali padėti apsaugoti augalus – apsaugoti gyvybę!

Kaip sekasi Lietuvai?

Žalingų organizmų skaičius Europos šalyse 2019 m.

Šaltinis: EPPO (European and Mediterranean Plant Protection Organization) Global database

Daugiau informacijos ir augalų apsaugos naujienos:
<http://www.vatzum.lt>

Dėl didesnės pavojingų kenkėjų išplitimo rizikos vis svarbiau apsaugoti esamą gerą augalų sveikatą. Kova su vis labiau plintančiais kenksmingais organizmais, pasak Valstybinės augalininkystės tarnybos direktoriaus S. Fedotovo, yra vienas didžiausių mūsų šalies ir viso pasaulio šių dienų iššūkių. Jis sako: „Kenksmingų organizmų plitimas yra bene rimčiausias ir pavojingiausias iššūkis, galintis padaryti žalos ne tik vienam ar kitam augintojui, bet ir didelių nuostolių visai šalies augalininkystei.“

TARPTAUTINIAI
AUGALŲ SVEIKATOS METAI

2020

VALSTYBINĖ
AUGALININKYSTĖS
TARNYBA
PRIE ŽEMĖS ŪKIO
MINISTERIJOS